

התעתיק מלועזית לעברית

כללי התעתיק מלועזית לעברית נדונו מחדש במליאת האקדמיה ללשון העברית בישיבותיה בשנים תשס"ד-תשס"ז.
 הכללים אושרו סופית בישיבת מליאת האקדמיה בד' בסיוון תשס"ז, 21 במאי 2007 (ישיבה רצו). הודעה על אישור הכללים פורסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 1.6839.
 בישיבת המליאה מיום י' במרחשוון תשע"ח, 30 באוקטובר 2017 (ישיבה שנה) - אושר תיקון בכללים החדשים.

הקדמה

כללי התעתיק שלהלן מכוונים לשמות של אנשים, של מקומות, של מוסדות וכיו"ב מלשונות זרות שאינן שמיות, והם אינם חלים בהכרח על מילים שאולות מן הלעז. שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית, אפשר לכתוב אותם כמנהגם (כגון טשרניחובסקי, חלם, ליטא).

ביסוד הכללים מונח העיקרון שאין מתעתקים את השמות על פי כתיבם במקורם כי אם על פי הגייתם הנשמעת לנו. התעתיק מבוסס על ההגייה בעברית בת ימינו ועל מימושה באותיות העבריות. הגייתם זרים שאין להם מקבילות במערכת ההגה העברית מתועתקים בסימני ההגייה המצויים הקרובים להם במבטאם. בשלושה מקרים הוחלט לסטות מן העיקרון ולהוסיף סימן הבחן (גרש): 'ד' [ð], 'ח' [x], 'ת' [θ]. הן נוספות על האותיות המוגרשות שכבר השתרשו בכתיבה העברית: 'ג', 'ז', 'צ'.
 הכללים אינם מכוונים לתת מענה לדרך קליטתם של ההגייתם הזרים במערכת ההגה העברית, ואולם שפע הדוגמאות המלווה את הכללים יש בו רמזים לדרך הביצוע של

1 הכללים החדשים מבטלים את הכללים שנקבעו בעבר. הכללים הישנים אושרו במליאת האקדמיה בג' בתמוז תשל"ה, 18 ביוני 1975 (ישיבה קג), ופורסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 2367, כ"ט באלול תשל"ז, 12 בספטמבר 1977, עמ' 2396-2398, בחתימת שר החינוך והתרבות דאז, אהרן ידלין.

כמה וכמה הגיים שאינם בלשונו. ניתנו דוגמאות לכתיבים שונים לאותו הגה, וכן להגיים שונים המתפרשים בהגייה העברית כשווים. לדוגמה: בהגה [m] מובאים שמות שיש בהם תנועה מאונפפת (ליון - Lyon) או ההגה הנכתב בספרדית ñ ובאיטלקית gn (בוניואל - Buñuel, בולוניה - Bologna).

הכללים מותאמים לשני הכתיבים - המנוקד והמלא; לפי הצורך צוינו שניהם. התעתיק בכתיב המלא אין בו כדי לתת תמונה מלאה של התנועות, בדומה לכתיב המלא של מילים עבריות.

שיטת הניקוד בתעתיק מבוססת על כללי "ניקודן של מילים לועזיות בלשונו" שנקבעו ב"החלטות האקדמיה בדקדוק". לפי כללים אלו: (א) כל תנועות u, i, o, נכתבות מלא; (ב) ניקוד התנועות a ו־e הוא על פי הניקוד המקובל של המילים בעברית, בדרך כלל בלי להתחשב במקום ההטעמה; (ג) השוואים הם שוואים נחים ואין משתמשים בחטפים. אין מסמנים שווא בסוף המילה.

הערות למעיינים

- בכללי התעתיק שלושה פרקים: העיצורים; התנועות והדו־תנועות; הדגש.
- בתעתיק העיצורים שלוש טבלאות. בטבלה א מובא תעתיק ההגיים (מסודרים לפי האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב). בטבלה ב מובאים כתיבים מושרשים של מקצת ההגיים. בטבלה ג ניתן מפתח הפניות לתעתיק ההגיים לפי האל"ף-בי"ת העברי.
- האותיות וצירופי האותיות שבטור הראשון בטבלאות א ו־ב אינם משקפים בהכרח את הכתיב המשמש בשמות המודגמים אלא את אופן הביצוע של ההגיים. לפי הצורך צוינו ההגיים בסימנים המשמשים בתעתיקים המדעיים.

1. העיצורים

טבלה א – לפי הגייים (ההגיים מסודרים לפי סדר האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
b	ב (בלי ניקוד: ב)	בון (Bonn), רֶבֶטִיקו (Pεμτέϊκo)
d	ד	דבלין (Dublin)
ð	ד'	סאד'רן קרוס (Southern Cross)
f	פ (רפה)	פירנצה (Firenze), פילדלפייה (Philadelphia), שוורצקופף (Schwarzkopf), פון־ (von), פוג'י (Huzi)
g	ג	גרנדה (Granada), קינג (King)
ǰ, dʒ	ג'	ג'ון (John), ג'נובה (Genova), ג'ורג'ו (Giorgio), איטלקית
h	ה	הולנד (Holland)
k	ק	קלן (Köln), קנדה (Canada), אוקספורד (Oxford), קיטו (Quito), ז'קלין (Jacqueline), קיאנטי (Chianti)
l	ל	לונדון (London), ולנסה (Wałęsa, פולנית)
m	מ	מישיגן (Michigan)
n	נ	ניו יורק (New York), קאן (Cannes), קינג (King), ולנסה (Wałęsa, פולנית), ליון (Lyon), בולוניה (Bologna), בוניואל (Buñuel)
p	פ (בלי ניקוד: פ) פ כפופה גם בסוף מילה	פומפיי (Pompei), פֶנוֹם־פֶן (Phnom Penh), שוורצקופף (Schwarzkopf), בוטרופ (Bottrop)
r	ר	רומא (Roma), קרטר (Carter)
s	ס ההגה s לא יתועתק ב־ש.	סורבון (Sorbonne), סטוקהולם (Stockholm), סנש (Szenes), סֶזָאן (Cézanne), לה נַסיוֹן (La Nation)
ʃ, ʒ	ש (בלי ניקוד: ש)	שפילד (Sheffield), שילר (Schiller), שיקגו (Chicago), שקודה (Škoda), בודפשט (Budapest), שטוטגרט (Stuttgart), שימנובסקי (Szymanowski), שנקוויץ' (Sienkiewicz), בֶרֶשָה (Brescia), -שן (tion-, אנגלית)
t	ט גם th באנגלית הנהגה .t	טיטו (Tito), טוקיו (Tōkyō), וטיקן (Vatican), קטמנדו (Kathmandu), בארט (Barth), גרמנית, שמיט (Schmidt); טומפסון (Thompson)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
θ	ת' באנגלית – רק th הנהגה θ ראו גם להלן טבלה ב.	ת'סלוניקי (Θεσσαλονίκη), ת'ור (θor, איסלנדית), ת'אצ'ר (Thatcher), הית'רו (Heathrow)
ts	צ בגבול בין צורנים: טס .	ציריך (Zürich), ונציה (Venezia), גליציה (Galicja); בוטס (Boots; -s צורך רבים)
tʃ, tʂ	צ' ראו גם להלן טבלה ב.	צ'רצ'יל (Churchill), ת'אצ'ר (Thatcher), בוטיצ'לי (Botticelli), צ'נסטוח'ובה (Częstochowa)
v	ו – בראש מילה תמיד, ובאמצע מילה אם אינה סמוכה לחולם או לשורוק (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ב (רפה) – בסוף מילה תמיד, ובאמצע מילה בסמוך לחולם או לשורוק	ונציה (Venezia), וירצבורג (Würzburg), ליינרפול (ליורופול; Liverpool), ל'ננה (ז'נווה; Genève) לבוב (Lwów), מנטובה (Mantova), קייב (Київ)
w	ו (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ראו גם להלן הדורותנועות.	וינדזור (Windsor), וודסטוק (Woodstock), הוליווד (Hollywood), אוון (Owen), פּאוּל (פאוול; Powell), ואז (Oise, צרפתית)
x	ח' ראו גם להלן טבלה ב.	ח'רושצ'וב (Хрущёв), ח'ואן (Juan), ח'ורח'ה (Jorge), ח'אריס (Χάρης)
y	י (בכתיב לא מנוקד תיכתב י כפולה לפי כללי הכתיב המלא). ראו גם להלן הדורותנועות.	מאיה (Maya), ר'יק'נאויק (רייקיאויק; Reykjavík), יורג'ס (Γιώργος), ילצין (Ельцин), ו'ילון (Villon), צרפתית), פוטיומקין (Потёмкин)
z	ז	ז'בולן (Zvolen), זלצבורג (Salzburg), לידז (Leeds), ט'ימז (טיימז; Times), זבארו (Sbarro)
ʒ, ʒ̣	ז'	ז'אן (Jean), ז'ורז' (George, צרפתית), דבוז'ק (Dvořak), קז'ימ'יז' (קז'ימ'יז'; Kazimierz)

טבלה ב – כתיבים מושרשים
 כשיש נוהג כתיבה מושרש, אפשר לדבוק בו במקרים האלה:

ההגה	התעתיק הרגיל	הכתיב המושרש	דוגמאות
dʒ, ʒ	ג'	דג', דז'	קיימברידג' (Cambridge), לודז' (Łódź)
k	ק	כ (בלי ניקוד: כ)	בורדיסטן, אלכסנדר, בריסטופר
t	ט	ת	גֶתָה (Goethe), תאילנד (Thailand)
θ	ת'	ס (בשמות ספרדיים)	סרגוסה (Zaragoza), סרוונטס (Cervantes)
tʃ, tʃ̣	צ'	טש	טשרניחובסקי, רוטשילד, דליטש (Delitzsch)
x	ח'	ח, כ (רפה)	חרקוב (Харьков), מינכן (München), באך (Bach)

טבלה ג – מפתח הפניות לפי הא-ב העברי
 ההפניות הן לטבלה א אלא אם כן צוינה במפורש הפניה לטבלה ב.

ההגה	האות העברית
p	פ
f	פ (רפה)
ts	צ
tʃ, tʃ̣	צ'
k	ק
r	ר
ʃ, ʃ̣	ש
θ	ת'

ההגה	האות העברית
x	ח
x	ח'
(ts), t	ט
y	י
k	כ
x	כ (רפה)
l	ל
m	מ
n	נ
s	ס
θ	ס (רפה)

ההגה	האות העברית
b	ב
v	ב (רפה)
g	ג
dʒ, ʒ	ג'
d	ד
ð	ד'
h	ה
v	ו
w	ו'
z	ז
ʒ, ʒ̣	ז'

2. התנועות והדו־תנועות

א. התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	דוגמאות ²
a	בהברה פתוחה אָ (בסוף מילה אָה, להוציא כתיבים מושרשים); סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֶ; ⁴ סגורה כפליים סופית או המסתיימת ב־פּ, ב־צ - אֶ; בשמות קצרים אָ ראו עוד להלן סעיף ב, 2.	באמצע מילה באם הקריאה א או בלי סימן מיוחד	פְּלֶרְמוֹ (Palermo), שִׁיקָגוֹ (Chicago); קוֹרְסִיקָה (Corsica), אַמְרִיקָה (America); רומא, ליטא; דְּבִלִין (Dublin), סַפּוֹרוֹ ³ (Sapporo), נורְמַנְדִי (Normandie); סֶנְגָל (Sénégal), קַרְאָקֵס (Caracas); מְנֶהִים (מנהיים; Manheim), סְקוּטְלַנְד (Scotland), בָּאֹבָב (baobab); קַאן (Cannes), נְפָאֵל (Nepal), תְּ'אֶצ'ר (Thatcher)
e	בהברה פתוחה אֶ; פתוחה בסוף מילה אָה; סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֶ, אבל אם ההגייה הרווחת מלעילית - אֶ; סגורה כפליים סופית אֶ	בדרך כלל לא תסומן ב־י או בסימן מיוחד ⁵	וֵרונָה (Verona), אֶדִיפּוּס (Οἶδος), אֶז'ֵן (Eugène, צרפתית); בוּאַסְיֶה (Boissier); פִּירֶנְצָה (Firenze), נְפָאֵל ³ (Nepal); סְרֶגִי (סרגיי; Cepreñ), שוֹפּוֹן (Chopin); דֶּנְוֶר (דנור; Denver), פּוּרְסֶל (Purcell); קוֹלֵן (Köln), שוּבֶרְט (Schubert)
i	אִי	י	הֶלְסִינְקִי (Helsinki), לֵידֶז (Leeds), צִירִיךְ (Zürich), קַאמִי (Camus, צרפתית), אוּלִימְפּוּס (Όλυμπος), וִיסוֹצְקִי (Wysocki), בִּיֶסוֹצְקִי (Кушадасы)
o	וֹ	וּ	קוֹרְדוֹבָה (Córdoba), לוֹנְדוֹן (London), בוֹרְדוֹ (Bordeaux), קִירְקֶגוֹר (Kirkegaard/ Kirkegård), אוּסְטְרַלְיָה (Australia)
u	וּ	וּ	בוּלְגָרִיָה (Bulgaria), הַמְבוּרְג (Hamburg), שְׁרֶבוּר (Cherbourg), בְּלוּמְבֶּרְג (Bloomberg)

2 בחלק מן הדוגמאות התנועות הנדונות מסומנות באות מעובה.

3 ההברה סגורה בדגש על פי הכלל בסעיף 3ב להלן.

4 אבל ראו להלן סעיף ג, ay.

5 אבל ראו להלן סעיף 3ב וסעיף ג, הערת כוכבית ew.

ב. האות א

1. הברה הנפתחת בתנועה תיכתב ב־א, לדוגמה: איטליה (Italia), גאה (Goa), אונְרֶה (Honoré), אוֹבְרָאָמֶרְגָאוּ (Oberammergau).
2. תנועת a אפשר לציינה ב־א במקום שהיעדרה עלול לגרום שיבוש בקריאה, כגון קראקס, ובעיקר ראוי לכותבה בשמות קצרים בני שתיים-שלוש אותיות (בלי ה־א), כגון צ'אד (Chad). ראו לעיל סעיף א, התנועה a, ולהלן סעיף ד, 2. שמות שכבר נשתרש בהם הכתיב בלי א ייכתבו כך, כגון יִפְן.
3. כשלפני א באה התנועה e ואחרי ה־א אין אם קריאה, התנועה e מצוינת ב־י, למשל ניאפוליס (Neapolis); אבל לאונרדו (Leonardo), קוראה (Korea).

ג. הדו־תנועות היורדות

דוגמאות		בלי ניקוד	התעתיק המנוקד	הדו־תנועה
לאורה בראון נאוטילוס אאוגוסטו	לְאוֹרָה בְּרָאוֹן נְאוֹטִילוֹס אֶאוּגוּסְטוּ	או	אָאוּ	*aw
זאוס אאורידיקה	זְאוּס אֶאוּרִידִיקָה	או	אָאוּ	*ew
סלואו	סְלוּאוּ (slow)	אואו	אוּאוּ	ow
וייס טייוואן ורסיי	וּיִיס טְיִוָּאן וֶרְסִי	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ay
בייג'ין ליידן פומפיי מיי וסט	בֵּיג'ִין לֵיִדֵן פּוֹמְפֵי מֵי וֶסְט	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ey
אויגור אוי קלט	אוּיְגוּר אוּי קֶלְט	אוי	אוּי (בסוף מילה אוּי)	uy
אויגן האנוי	אוּיְגָן הָאוּנִי	אוי	אוּי (בסוף מילה אוּי)	*oy

* הדו־תנועות aw, ew, oy עברו לפעמים לעברית גם בבצועים אחרים:

- aw: או (בלי ניקוד: אּו), למשל אוגוסטוס.
- ew: אֵי (בלי ניקוד: אֵי), למשל אֵירוּפָה; אָ או אֵן (בלי ניקוד: אוּ), למשל סְלוֹקוּס (בלי ניקוד: סלווקוס).
- oy: אֵי (בלי ניקוד - ללא סימן), למשל אֵדיפּוּס, פְּנִיקִיָה.

ד. הדו־תנועות העולות

1. בדו־תנועות העולות מותרות שתי אפשרויות – פירוק הדו־תנועה לשתי הברות ב־א, כגון בּוּאָנוֹס, דִּיאָגוּ (ובלי ניקוד: בואנוס, דיאגו); או בלי א, כגון בּוּנוֹס, דִּיגוּ (בכתיב מלא: בונוס, דייגו).
2. שמות בעלי הדו־תנועה [ya] באמצע מילה ייכתבו יא – גם בכתיב המנוקד, כגון שוּמְיָאץ (šumiac), קוּנְיָאק.

3. הדגש (החזק והקל)

- א. בדרך כלל אין מציינים הכפלה, למשל אַנִּי (Annie), אבל מותר לסמנה בדגש חזק אם יראה בו המנקד צורך, למשל אָנָּה (Anna, איטלקית). אין מסמנים את ההכפלה באות כפולה.
- ב. כשהגיים [p],[b] – המתועתקים ב, פ – באים אחרי תנועה, ההברה נחשבת סגורה ומנוקדת בהתאם (בתנועות e־ a). לדוגמה: נְפָּאֵל, יִפּוֹ, גְּבוֹן, בּוּדֶפֶשֶׁט, הִיִּדְרֶד, בְּאִיבֵּב.
- ג. בי עיצורית הבאה אחרי התנועה i יסומן דגש. לדוגמה: אַנְגֵּלְיָה (בלי ניקוד: אנגלייה), אִיִּס, אַבְדֵּיָה (בלי ניקוד: אבדייה).
- ד. דגש קל לא יסומן באותיות ג, ד, וכמובן לא באותיות ג', ד', ת'. לדוגמה: גְּרַנְדָּה, קִינְג ג'וֹרְג', דְּבוּז'ק, וִינְדְזוֹר, ד'ה מְרָקֵר, ת'אצ'ר.⁶